

В умовах середньовіччя «за публічну боротьбу за наукову істину публічно спалювали на вогнищі, тому що так хотіла інквізиція. Тепер на місце цього засобу фізичного, психологічного і політичного терору... охоче прямують деякі ЗМІ... Вони – улюблене місце демагогів і брехунів» [2, с. 43]. В умовах нинішнього етапу глобалізації економіки вони працюють здебільшого на багаті країни і багатих індивідів. А тому й в питаннях виграшу та програшу України від тих чи інших дій високопосадовців, населення дезорієнтоване. Звідси і його неадекватна поведінка.

Висновки. Досліджуючи дію закону тенденції національних економік до глобалізації, ми були далекі від думки, що ця стаття суттєво змінить погляди наших співвітчизників на сутність, виклики та перспективи глобалізації для України. Її поява цілком виправдана вже тим, що орієнтує вдумливого читача на роздуми, які небезуспішно намагаються приспати завсідники окремих набридливих ЗМІ. Водночас, як вже зазначалося, ми не претендуємо на істину у вищій інстанції, адже її знаходять тільки в дискусії.

Список джерел

1. Ленін В.І. Повне збір.тв., т.41. – 670 с.
2. Колодко Г. Мир в движеніи (пер. с пол. Ю.Чайникова) / Гжегож Колодко. – М.: Магістр. – 2009. – 575с.
3. Валлерстайн И. Миросистемный анализ. Введение (пер. с англ.) / И. Валлерстайн. – М.: Территория будущего. – 2006. – 248с.
4. Пантин В.И. Циклы и волны глобальной истории / В.И. Пантин. – М.: «Новый век». – 2003. – 276с.
5. Білорус О. Політична економія глобалізму і проблеми структурної модернізації національної економіки / О. Білорус. – Дослідження міжнародної економіки. Збірник наукових праць. – 2011. – Вип. 2 (67). – С. 2-26.
6. Лук'яненко Д.Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності / Д.Г. Лук'яненко. – К.: КНЕУ. – 2005. – 203 с.
7. Чухно А.А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України / А.А. Чухно. – К.: Логос. – 2003. – 617с.
8. Бабурина О.Н. Новая парадигма мирового порядка в системе глобального капитализма / О.Н. Бабурина // Международная экономика. – 2011. – №7. – С. 11-22.
9. Globalization, Growth and Poverty: Building an inclusive World Economy. –World Bank. Washington. – 2002.
10. Шамрай Ю.Ф. Глобализация и конкурентоспособность национальной экономики: проблемы взаимовлияния / Ю. Ф. Шамрай // Международная экономика. – 2011. – №7. – С. 23-29.
11. Карпов С.А. Глобализация экономики: промежуточные итоги дискуссии / С.А. Карпов // Международная экономика. – 2011. – №7. – С. 5-10.
12. Интрилигейтор М.Ф. Сущность наших текущих экономических проблем в глобальном мире / Майкл Д. Интрилигейтор // Международная экономика. – 2011. – №9. – С. 11-14.
13. Колодко Г.В. Глобализация, трансформация, кризис – Что дальше? / Г.В. Колодко. – М.: Магістр. – 2011. – 176 с.
14. Хаттон У. Мир, в котором мы живем (пер. с англ. под ред. В.Л. Иноземцева) / У. Хаттон. – М.: Ладомир. – 2004. – 556с.
15. Приоритеты социально-экономической политики на 2012 год / Киевский вестник // 2011. – 27 сентября. – С. 3.
16. Казнин В. Почему олигархия тянется к западу? / В. Казнин // Киевский вестник. – 2011. – 15 октября. – С. 2.
17. Кузьменко М. Откровение от премьера / М. Кузьменко // Киевский вестник. – 2011. – 24 сентября. – С. 2.
18. Цапенко И. Экономический цикл и международная миграция населения / И. Цапенко // Мировая экономика и международные отношения. – 2011. – №8. – С.31-42.
19. Бубликов В. Украинские иммигранты в Испании: основные черты сообщества / В. Бубликов // Мировая экономика и международные отношения. – 2011. – №9. – С. 95-99.
20. Migration and Remittances Factbook 2011: Ind Edition. – Washington: The World Bank, 2010. – 256p.
21. Ромашенко Т.І. Стратегія участі України у світових процесах трудової міграції. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. – Донецьк. – 2011. – 20с.
22. Лошкарев М. Трясина «рекордов» / М. Лошкарев // Киевский вестник. – 2012. – 21 января. – С.2.
23. Беркут И., Василишин Р. Ще не вмерла Україна / Беркут И., Василишин Р. // Киевский вестник. – 2011. – 27 декабря. – С.2.
24. Теперман В.А. Бразилия – «восходящий гигант» мировой экономики / Теперман В.А. // Международная экономика. – 2011. – №8. – С. 4-13.
25. Локшин Г. Ханой: курс на «социализм с вьетнамским лицом» / Локшин Г. // Мировая экономика и международные отношения. – 2011. – С. 76-88.

І. Куліш
м. Львів

КОРЕЛЯЦІЯ ДЕРЖАВНИХ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ СЕЛА І РЕАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ДРІБНИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Постановка проблеми У сучасному українському суспільстві відбуваються кардинальні зміни світогляду щодо засад, пріоритетів та мотивації усіх сторін життя. Дані тенденції не оминули аграрну сферу та село, виявивши багато проблем об'єктивного та суб'єктивного характеру. Адміністративно-командні методи управління відійшли у минуле, відбуваються ринкові перетворення, які зумовили впровадження економічних методів управління, утвердження толерантності та плюралізму. Суспільство погодилось на справедливую нерівність, що не означає згоди на соціально-економічну диференціацію територій. Із здобуттям незалежності та формуванням ринкових відносин логічно було очікувати розквіту села та аграрної сфери, однак цього не ста-

лося, навпаки спостерігається деградація та занепад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати досліджень окремих аспектів проблеми неефективності державних програм розвитку села та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору України висвітлені у працях вітчизняних вчених Є.І. Бойка [1], В.В. Борщевського [2], В.Г. Галанця [3; 4], Ю.Е. Губені [5;6], С.І. Дем'яненка [7], О.І. Павлова [8], Н.М. Ткаченко [9], Г.В. Черевко [10] та багатьох інших. Однак, на жаль, через чисельні зміни законодавства, державних та регіональних концепцій і програм спрямованих на розвиток сільських територій, наслідки їх впровадження вимагають подальшого дослідження.

Формулювання мети статті У радянський час

сільське господарство було збитковим, адже були відсутні стимули до тяжкої погано оплачуваної праці. Саме тому із проголошенням незалежності з метою стимулювання активності та розвитку села українська держава почала приділяти пильну увагу аграрному сектору. Проте, хоча з 1991 р. в Україні прийнято понад 50 нормативно-правових актів, у тому числі програм, концепцій та проектів розвитку сільського господарства та села, жоден з них не дав бажаного результату.

Метою статті є дослідження причин неефективності державних програм розвитку села з точки зору сьогоднішніх реальних проблем дрібного сільськогосподарського виробника.

Виклад основного матеріалу На державному та регіональному рівнях щороку розробляються програми, концепції та стратегії, однак, незважаючи на це сільські території здебільшого перебувають у стані стагнації. Через знелюднення окреслилася чітка тенденція до зменшення кількості сіл – за 20 років з карти України зникло близько 500 сільських населених пунктів.

Усвідомлюючи, що сільські території занепадають, а від їх розвитку залежить продовольча безпека держави, з розрахунку втілення у найближчий період прийняті або знаходяться на стадії затвердження наступні документи:

1. Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» [11].

2. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року [12].

3. Концепція Державної цільової економічної програми впровадження в агропромисловому комплексі новітніх технологій виробництва сільськогосподарської продукції на період до 2016 року [13].

4. Концепція реформування і розвитку аграрної освіти та науки [14].

5. Проект Концепції Загальнодержавної цільової програми селекції у тваринництві на період до 2020 року [15].

6. Проект Концепції Комплексної Державної Програми реформування та розвитку сільського господарства України [16].

7. Проект Національної доктрини реформування та розвитку агропродовольчого комплексу України [17].

Розробка досить великої кількості різноманітних пропозицій та концепцій свідчить, що існуючі є неефективними і необхідно здійснити нагальні зміни у сільськогосподарській сфері. Однак залишається відкритим питання доцільності розробки нових програм та концепцій і причин неспроможності вже затверджених. Однією з головних проблем є проблема фінансування, яка в умовах світової економічної кризи стала ще гострішою, іншою – відірваність програм від реальної ситуації на селі.

Світова та національні економіки перманентно зазнають змін та реформування. При цьому усі попередні економічні реформи за змістом, масштабом та впливом на світову економіку мали значно менший масштаб, ніж та, котра триває в Україні з 1991 р. – ще ніколи перед економічними системами не поставало завдання реставрації на якісно новому рівні приватної власності, ринкового механізму регулювання, лібералізації та економічної свободи [6, с. 13].

Тому нинішній соціально-економічний стан сільських територій, як і аграрного сектора економіки, перебуває у критичній фазі, яка тягне за собою дестабілізацію всієї економіки. Але чітко окреслюється основна проблема – в українському селі є великий трудовий потенціал, не зайнятий продуктивною працею [18, с.138].

У ситуації відсутності можливості зайняття продуктивною працею, одним з варіантів для мешканців села могла би стати підприємницька діяльність, однак меш-

канцям села набагато складніше відкрити власний бізнес, ніж городянам. Причин цьому є багато, по-перше, людська пам'ять, яка в глибинах містить спогади про розкуркулювання, колгоспи, державні грабунки, покарання за зайву курку у власному господарстві, трудовні тощо.

По-друге, для відкриття власного бізнесу необхідний початковий капітал на закупівлю або оренду сільськогосподарської техніки (якщо бізнес передбачає рільництво, а отже обробку великих земельних ділянок), насіннєвого матеріалу та добрив, якщо ж капіталу немає, перераховане можна отримати під заставу майна, проте на більш-менш справедливую оцінку можна розраховувати лише якщо майно (швидше за все, будинок або земельна ділянка) розташоване недалеко від міста. Для мешканців віддалених сіл отримати гроші під заставу майна є проблематично.

По-третє, незважаючи на постійну декларацію спрощення процедур, оформлення документів для отримання статуту підприємця залишається складним, особливо для селянина, який повинен витратити на це набагато більше часу, ніж городянин.

По-четверте, немає належної інформаційної підтримки з боку консультативних центрів, які на сьогодні створені не в усіх регіонах. Частково проблему могли б вирішити агенції регіонального розвитку (практика, яка себе повністю виправдала у країнах Європейського Союзу), однак без належної фінансової підтримки ці структури не дають віддачі. Адже для допомоги у оформленні документації, написанні бізнес-планів необхідні фахівці: юристи та економісти, котрі на маленьку заробітну плату працівника агенцій регіонального розвитку навряд чи пристануть.

По-п'яте, практично відсутня пропаганда позитивного досвіду, мається на увазі, що дуже рідко у засобах масової інформації оприлюднюються факти успішного сільського підприємництва. Очевидно вважається, що фермерське господарство, на якому працює родина з трьох осіб не заслуговує на увагу.

По-шосте, великою проблемою для дрібного сільськогосподарського виробника є зберігання, доставка до споживача та збут продукції. Наприклад, господарство у якому є корови (хоч одна) має велику складність з фасуванням молока, яке планується продавати, оскільки за санітарними нормами передбачена спеціальна тара. У минулому столітті люди ходили на ринок зі своїм посудом (як правило, це був алюмінієвий або емальований трілітровий бідон), а тепер, на жаль, дрібні виробники здебільшого продають молоко у живих пластикових пляшках, які «мікропідприємці» витягають зі сміттєвих контейнерів та цілими оберемками пропонують на ринках продавцям молока.

Ще однією проблемою для дрібного виробника є ринковий збір, який передбачає однаковою оплатою за місце на ринку не залежно від кількості продукції, яка пропонується до продажу. Це змушує людей, які привезли невелику кількість продукції, розташовуватися для торгівлі просто неба на вулицях навколо ринків, переходячи до розряду «учасників несанкціонованої торгівлі».

По-восьме, закупівля продукції сільськогосподарського виробника здійснюється несумлінно. Селянин тому витрачає свій дорогий час на поїздку до міста з метою продажу продукції домашнього господарства, що закупівельні ціни на продукцію, у тому числі на молоко, є не виправдано заниженими. Посередники часом отримують прибутків більше, ніж сам виробник, наприклад, молоко закупується по 1,5 грн. за літру, а на ринку продається по 7,5 грн. (ситуація на ринках м. Львова у травні 2012 р.). Враховуючи, що вирощене та вироблене на власному господарстві – це часом єдине джерело прибутку родини, оскільки роботи на селі не-

має, а необхідно купувати різноманітні промислові товари, особливо у сім'ях з дітьми, зрозуміло, що плоди тяжкої праці не хочеться віддавати за безцінь.

Не слід, також лишати поза увагою те, що занепадає сфера закупівлі від селян овочів та фруктів консервними заводами, через що селяни змушені годувати худобу овочами та фруктами, оскільки вони пропадають, а заготівельники у віддалені села майже не навідуються.

Одним з пріоритетних напрямів державної політики розвитку села є пошук нових територій економічної діяльності. При цьому будь-який вид діяльності потрібно розглядати під кутом зору необхідності створення на селі сприятливого соціально-економічного середовища яке б слугувало відтворенню населення, а потенційні можливості різних галузей сільської економіки оцінювати крізь призму її конкурентоспроможності та рентабельності. Такий підхід сприяє диверсифікації зайнятості населення та його доходів, розвитку господарських функцій, альтернативних сільськогосподарській, створенню нових робочих місць [8, с. 201].

Однак, основні проблеми підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва пов'язані не стільки з труднощами пошуку додаткових можливостей його подальшого зростання, скільки з усвідомленою необхідністю подолати численні бюрократичні перешкоди щодо реалізації сільгосппродуктів, тінізації ринку та ін. [1, с. 10].

Саме тому головним у розвитку сільських територій на сьогодні є створення таких умов для сільськогосподарського виробника, щоб даний вид діяльності був вигідним та привабливим.

Висновки Виділення коштів з державного бюджету на розвиток сільського господарства, виходячи зі світового та вітчизняного досвіду на сьогодні вже не виглядає так привабливо, як раніше. Без сумніву, селянство необхідно підтримувати, однак підтримка повинна стимулювати діяльність, а не розвивати навик споживання державних коштів, тому необхідною умовою розвитку села є створення системи пільг для його мешканців.

Вирішити більшість проблем села без значних капіталовкладень можна шляхом відродження споживчої кооперації, створення консультативних та центрів допомоги при органах державної влади та місцевого самоврядування, причому ці структури у жодному випадку не повинні бути приватними (у населення велика недовіра до приватних організацій та установ, оскільки вкрай негативно себе зарекомендували різноманітні кредитні спілки, приватні пенсійні фонди, акціонерні товариства тощо), і відповідальність за надані консультативні послуги повинна бути покладена на відповідний орган влади, при якому даний центр функціонує.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Не можна залишати поза увагою і соціально-побутові умови, у яких проживають селяни, тому у наступній статті необхідно більш детально розглянути функціонування соціальної інфраструктури сільських територій.

Список джерел

1. Бойко Є.І. Концептуальні підходи до прогнозування розвитку сільських територій / Є. І. Бойко // Регіональна економіка [Текст]. – 2011. – № 2 (60). – С. 7-15.
2. Борщевський В.В. Сучасні проблеми розвитку сільських територій України та концептуальні підходи до їх вирішення / В.В. Борщевський // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду. Сучасні проблеми розвитку сільських територій [Текст] : [зб. наук. пр.] / НАН України ; Ін-т регіональних досліджень; редкол. : відп. ред. В.С. Кравців (відп. ред.). – Львів : ІРД НАНУ, 2011. – Вип. 6 (92). – С. 330 с.

3. Галанець В.Г. Територіальні особливості розвитку регіонального АПК [Текст] : [монографія] / В.Г. Галанець, М.С. Хом'як. – Львів : Українські технології, 2004. – 224 с.
4. Галанець В.Г. Економічна оцінка та перспективи розвитку форм господарювання в сільському господарстві Львівської області [Текст] : [монографія] / В.Г. Галанець, О.Ф. Стасів. – Львів : Прес-експрес Львів, 2005. – 168 с.
5. Губені Ю.Е. Трансформація аграрних відносин в Чехії: загальний огляд та можливі уроки для вітчизняної аграрної політики // Економіка України [Текст]. – 2005. – № 6. – С. 79-83.
6. Губені Ю.Е. Теоретичні засади аграрної політики пост-соціалістичного типу / Ю.Е. Губені // Трансформація сільського господарства та села: ювілейний збірник наукових статей [Текст] / Заг. ред. Губені Ю.Е. – Л. : ЛНАУ, 2010. – 416 с. – С. 12-27.
7. Дем'яненко С.І. Менеджмент аграрних підприємств: Навч. посіб [Текст] / С.І. Дем'яненко. – К. : КНЕУ, 2005. – 347 с.
8. Павлов О.І. Сільські території України: функціонально-управлінська модель [Текст] : [монографія] / О.І. Павлов. – Одеса : «Астропринт», 2009. – 340 с.
9. Ткаченко Н.М. Особливості структурних трансформацій у агропромисловому секторі України / Н. М. Ткаченко // Вісник економічної науки України [Текст]. – 2011. – № 1. – С. 154-156.
10. Черевко Г.В. Особливості сучасного етапу формування матеріально-технічної бази сільського господарства в Україні / Г.В. Черевко // Організаційно-економічні проблеми розвитку сільського господарства та сільських територій : зб. наук. ст. Ювіл. видання / за ред. Ю. Губені, С. Матковського [Текст]. — Львів : Видавництво НВФ ТзОВ «Українські технології», 2012. – 468 с. – С. 55-60.
11. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року : Закон України // Відомості Верховної Ради України [Текст]. – 2006. – № 1. – Ст. 17.
12. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року : Постанова Кабінету міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158 // Офіційний вісник України [Текст]. – від 08.10.2007 – 2007. – № 73. – 8 жовт. – С. 7. – Ст. 2715.
13. Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми впровадження в агропромисловому комплексі новітніх технологій виробництва сільськогосподарської продукції на період до 2016 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2009 р. № 1650-р // Офіційний вісник України [Текст]. – 2010. – №1. – 22 січ. С. 207. – Ст. 40 (не чинне).
14. Про схвалення Концепції реформування і розвитку аграрної освіти та науки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 квітня 2011 р. № 279-р // Офіційний вісник України [Текст]. – 2011 р. – № 26. – 15 лют. – С. 128. – Ст. 1087.
15. Концепція Загальнодержавної цільової програми селекції у тваринництві на період до 2020 року : проект [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/page/?9476>.
16. Концепція Комплексної Державної Програми реформування та розвитку сільського господарства України : проект [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/page/?10461>.
17. Національна доктрина реформування та розвитку агропродовольчого комплексу України : проект [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/page/?10697>.
18. Ключник А.В. Зайнятість населення сільських територій: проблеми та стратегічні напрями їх вирішення / А.В. Ключник // Регіональна економіка [Текст]. – 2011. – № 1 (59). – С. 134-139.